

PŘÍSAHA

DENÍK LEGIONÁŘE LADISLAVA PREININGERA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE PAMĚTI
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

Rekonstrukce uniformy,
výzbroje a výstroje
čs. dobrovolníka roty
„Názdár“ z období bitvy
u Arrasu v květnu 1915
(foto archiv ČsOJ).

PŘÍSAHA

DENÍK LEGIONÁŘE
LADISLAVA PREININGERA

10000
Lieut. Frederick W. Adams
Jan 1917.

PŘÍSAHA

**DENÍK LEGIONÁŘE
LADISLAVA PREININGERA**

KNIŽNÍ VYDÁNÍ PŘIPRAVILA
MILENA FREIMANOVÁ

**EDICE PAMĚTÍ
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ**

*První vydání vyšlo k 60. výročí poprav československých důstojníků
v září a v říjnu 1941.*

Nové vydání vychází u příležitosti 100. výročí bitvy u Arrasu.

Copyright © Milena Freimanová, 2001, 2017

Drawing © Hana Rozmanitá, 2017

Photos © Archiv ČsOL, SOKA Liberec, VÚA-VHA, 2017

Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, 2017

ISBN 978-80-7557-309-4 (pdf)

Obsah

Slovo úvodem	11
1913–1920	13
Curriculum vitae do roku 1920	15
Jak jsem šel do světa	19
Na zkušenou do Paříže	24
Odvody	49
Bayonne	61
První fronta	75
Běžný život	81
Bitva u Arrasu	94
Z korespondence 1915	99
Dopisy přátel do nemocnice	99
Sidi-bel-Abbès	112
V srbské armádě	133
Colomb-Béchar	141
Dovolená v Paříži	166
Colomb-Béchar, naposledy	170
Soluňská fronta	179
Přes polskou armádu do Francie	202
U Čechoslováků, konečně!	212
Poslední rok války	219
Ve vlasti v letech popřevratových	249
1920–1941	299
Curriculum vitae od roku 1920	301
Jak život šel 1922–1938	305
Na okraji druhé světové války	318

Přílohy	337
Vyznamenání.....	338
Publikační činnost	348
Portréty.....	349
Osobní dokumenty.....	355
Dokumenty uložené ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu v Praze	367

Vážení čtenáři,

je mi velkou ctí uvést do života nové vydání pamětí československého legionáře a důstojníka československé armády plk. gšt. i. m. Ladislava Preiningera, který svůj osud tak pevně svázal s Francouzskou republikou a její armádou. Jsem proto velmi rád, že Československá obec legionářská přikročila ke znovuvydání těchto pamětí.

Ladislav Preininger patřil k jedněm z prvních československých dobrovolníků, kteří se na samém počátku první světové války rozhodli bojovat za svobodu své vlasti, a to v rámci francouzské Cizinecké legie, které se upsal na celou dobu války. V jihofrancouzském Bayonne spolu se svými legionářskými bratry přísahal na slova francouzské vojenské přísahy a svému slovu dostal v těžkých bojích ve Francii a na Balkáně.

V meziválečné éře tzv. první československé republiky byla činnost Ladislava Preiningera opět úzce svázána s Francií, neboť působil při čs. generálním štábu ve funkci spojovacího důstojníka francouzské mise, kterou v té době vedl gen. L. E. Faucher.

Je pro nás velkým štěstím, že se v pozůstalosti Ladislava Preiningera dochovaly deníkové záznamy, dopisy, vzpomínky a další dokumenty, které tvoří tento svazek. Jsou nám nejen cenným zdrojem informací, které by jinak byly navždy ztraceny, ale rovněž studnicí inspirace a především příkladem odvahy a ochoty obětovat se pro ideál svobody a spravedlnosti.

Ladislav Preininger stvrdil za druhé světové války pevnost svého charakteru, když se s naprostou samozřejmostí zapojil do odbojové činnosti. Za své hrdinství zaplatil cenu nejvyšší.

Čest památce našeho společného hrdiny!

*J. E. Jean-Pierre Asvazadourian
mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Francouzské republiky v ČR*

Vážení čtenáři,
sestry a bratři,

Československá obec legionářská vám v rámci Edice paměti československých legionářů předkládá v pořadí již třetí vzpomínky od účastníka boje za samostatný československý stát v první světové válce, příslušníka legendární rotě „Nazdar“ plk. gšt. i. m. Ladislava Preiningera, zaslouženého důstojníka československé meziválečné armády a významného představitele protinacistického odboje na domácí frontě.

Dalším výjimečným příběhem československého hrdiny, jehož osudy zpřístupňuje tato kniha široké veřejnosti, vkládáme pomyslný kámen do mozaiky stávajících snah Československé obce legionářské navrátit do povědomí naší společnosti celkový obraz o nezměrném úsilí a oběti našich předků, již se rozhodli vynaložit pro lepší osud svůj i dalších generací svého národa.

V rámci projektu LEGIE 100 usiluje naše organizace za podpory Ministerstva obrany ČR a ve spolupráci s desítkami partnerů projektu o nápravu křivd, které na odkazu československých legionářů vykonaly nacistický a komunistický režim. Potlačováním, lhaním a zamlčováním se snažily o to, abychom zapomněli na své hrdiny a přijali zvrácené vidění dějin a tím i současnosti a budoucnosti.

Náležitá znalost o těžkostech, které museli naši předci překonat na cestě za svým snem o svobodném a humanistickém státě, a upřímná úcta vůči jejich dílu a odkazu, neodmyslitelně patří k obrazu moderního občana České republiky.

Přeji si, aby silný životní příběh Ladislava Preiningera zapůsobil na co nejširší čtenářskou obec a byl příkladem především naší mladé generaci.

*plk. v. z. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské*

Slovo úvodem

Přípravy k vydání paměti mého otce Ladislava Preiningera začaly chronologickým utříděním velmi různorodého rukopisného, obrazového a dokumentárního materiálu. Tím se dostaly do časové návaznosti texty psané v různých životních etapách autora, tedy texty stylisticky, jazykově i formálně rozdílné. Z typu materiálu vyplývá jeho nejednotné časové členění i nutná variabilita grafické úpravy. Základem publikace je přepis deníkových poznámek z let 1913–1920, na kterém otec pracoval v letech 1939–1941 a který zůstal torzem. V některých úsecích na něj navazují bezprostřední záznamy právě prožívaného nebo náladové zamýšlení nad nečekanými okolnostmi, svědomitá každodenní bilance střídá strohé jednověťé popisy dne.

Do knihy jsem zařadila časté citace z korespondence. Na rozdíl od dnešní snadné komunikace na dálku byl v období první světové války nejběžnější – a často jedinou – možností dopis. Stal se nejen důležitým dokumentem o různých událostech, ale prozrazoval také mnohé o pisateli i adresátovi a charakterizoval jejich vzájemný vztah. Zejména pro dobu války je dopis důležitým informátorem nebo komentátorem.

Při koncipování celku byla pro mne hlavním kritériem autenticita. Jestliže existuje některá etapa v několika verzích z různé doby, zařazovala jsem znění nejstarší (někdy stylisticky neobratnější) s pocitem, že je nejautentičtější. Spoléhám na sílu osobního svědectví a výpověď dokumentů, ať jsou to fotografie, potvrzení, deníky, korespondence, mapy atd., které se vzájemně prolínají do té míry, že reprodukce místy přebírají funkci textu. Jediným doplněným textem v publikaci je životopis a několik spojovacích nebo vysvětlujících řádků v hranatých závorkách.

Požadavku autentičnosti jsem podřídila i všechny zásahy do textu: rukopis nebyl sjednocován ani stylisticky, ani jazykově. Údaje a názvy, často psané tužkou ve frontových podmínkách, jsem ověřovala; kde to nebylo možné, zachovala jsem původní znění. Bylo ponecháno například časté užívání zkratk, počesťování francouzských výrazů, jak si je vojáci upravili (například tranše atd.) i hovorová řeč – zejména v dopisech. Výrazy a citáty ve francouzštině jsou přeloženy v závorkách. Koncepce všech částí zůstala v původní podobě (například nejednotné datování záznamů a opakované začínání deníku). Jazykové úpravy jsou provedeny jen u omylů gramatických a stylistické změny jen na těch místech, kde by byla narušena srozumitelnost textu. Údaje k rukopisu – data a místa přepisu – psané většinou autorem, se vztahují jen na následující část.

Jsem vděčna osudu za to, že jsem se při přípravě prvního vydání knihy mohla s některými otázkami obracet na svou maminku, Natálii Preiningerovou, která se v obdivuhodné duševní kondici dožila sto čtyř let.

Je na místě, abych poděkovala za možnost vydání této knížky Československé obci legionářské, za vlídné poskytování odborných rad i studijního materiálu Historickému ústavu Armády České republiky i pracovníkům Vojenského historického archivu.

Toto nové vydání je doplněné o události posledních let a upravené podle připomínek k prvnímu vydání.

Milena Freimanová

1913–1920

Curriculum vitae do roku 1920

„Narozen 2. července 1895 na Král. Vinohradech, po vyjití pětileté obecné školy navštěvoval jsem v letech 1906–1909 nižší reálné gymnasium v Praze II v Křemencově ulici. Po dokonání 14. roce věku (povinné školní docházky) ponechal mne otec ve svém podniku (umělecký průmysl papírnický a ozdobnický), který jsem měl v dospělosti převzít. V té době, v letech 1909 až 1913, jsem navštěvoval kurzy Umělecko-průmyslové školy v Praze a v roce 1913 jsem odjel na obchodní zkušenou nejdříve do Vídně a později do Paříže. V Paříži jsem znovu navštěvoval tamější kurzy umělecko-průmyslové při Musée des Arts et Métiers. Po vypovězení války jsem zůstal ve Francii a do vlasti jsem se vrátil v lednu 1919 v hodnosti důstojníka naší armády.“ Co všechno obsáhla tato poslední věta prvního odstavce stručného životopisu! (Napsáno v roce 1940 po zrušení československé armády jako příloha k žádosti o vystavení studijního dokladu na reálné gymnasium v Kolíně; proto byl životopis zaměřený hlavně na otázky vzdělání.)

Přesto, že do Paříže přichází jako osmnáctiletý již po krátkém pobytu v učení z Vídně, je dosud velmi silně fixovaný na rodiče, na jimi vymezené úzké prostředí školy a domácí otcovy dílny v Praze. Rodinný okruh jeho dětství byl prodchnut zásadami a duchem tehdejšího pražského Sokola, ať již v názorech výchovy tělesné nebo duševní a vlastenecké. Také do Paříže jede vlastně prostřednictvím členů sokolských organizací. Po těžkostech úvodních dnů, spojených s hledáním práce a bydlení, brzy nachází mezi krajany prostředí obdobné pražskému domovu – prostředí pařížského Sokola. Oblast jeho studijních zájmů jej přivádí k poznávání zdejších bohatých sbírek uměleckých – galerií a muzeí – a za pomoci přítele trochu nakoukne také do pařížského života společenského; avšak nejbližší mu zůstává společenství krajanů; tím spíše, že se kolektivně a spontánně nejaktivněji projevuje při mobilizaci po vypovězení války. Aby byl v památný den odvodů v Invalidovně odveden, musí si přidat jeden rok – a pak již s krajany společně odjíždí na vojenský výcvik do Bayonne. I tady si celý kolektiv postupně znovu vytváří svůj domov. Podmínky jsou ztížené, ale zatím jsou spolu, zpívají stejné písně, cvičí své sokolské „devítky“ a udivují, ale současně si získávají celé město až po slavnou přísahu jejich roty Nazdar: „**Ve jménu volnosti, rovnosti a bratrství a v důvěře v republiku slibujeme, že budeme bojovat pro právo republiky a lidskosti až do posledního muže a do poslední kapky krve.**“ Radost, nadšení, disciplína, vlastenectví – tím získávají francouzské prostředí civilní a dokonce i vojenské, které je přijalo do svých řad.

Deníkové poznámky v Paříži bezradného chlapce se postupně mění. Na frontu do Champagne odjel už vycvičený voják, skromný, ale cílevědomý. To, že odjížděli společně, jim dodávalo síly. Už poznávali blízkost smrti, hrůzu zranění, bláto i špínu v podzemních dírách i nebezpečí noční služby na dostřel nepřítele, ale ještě pořád byli spolu – bratři a kamarádi – a proto v místech střídavého oddechu byli schopni si znovu vybudovat jakýsi svůj domov se zahrádkou zdobenou znaky českého lva a francouzského kohouta, s možností zpěvu a cvičení, s invencí vyrábět ozdobné aluminiové prstýnky z hlavic německých šrapnelových nábojů atd. Alespoň při takzvaném odpočinku byl to jejich domov – tím vzácnější, že zřejmě na dlouho již poslední. Přišel křest ohněm – doslova a do písmene: vítězný boj u Arrasu – statečné, ale krvavé potvrzování všech vlastností dobrých vojáků. V dopisech i v pamětech, v denících i svědecktích účastníků jsou popisy této bitvy, ve které rota Nazdar svým útokem snad až příliš rychlým a nadšeným se dostala do osudné izolace od ostatních bojových složek. Vyprávějí o tom knihy i brožurky různých autorů vydané k památce padlých (prvního důstojníka Václava Dostála, praporečnicka Karla Bezdíčka, starosty pařížského Sokola Josefa Pultra, tří bratří Kirchnerů, letce Hofmana), ale i sborníky „Československá legie ve Francii“ a pozdější rozborů a proslovy k význačným výročí této bitvy, na nichž se autorsky i redakčně Preininger podílel. Podávají svědectví velkého vlastenectví a kamarádství všech; z počtu 350 vojáků roty Nazdar zbylo jen 58 – ostatní byli zabiti nebo zraněni.¹

Deníkové záznamy L. Preiningra jsou datem bitvy u Arrasu 9. května 1915 přerušeny: byl raněn – příčný průstřel prsou – a další období nám osvětlují jen některé z dopisů posílaných spolubojovníky do nemocnice nebo pozdější vlastní literární zpracování. Již v červenci 1915 ocitl se Preininger jako svobodník na africké půdě. Služba v Cizinecké legii v Sidi-bel-Abbès a na saharském území v Colomb-Béchar byla přerušena jen krátkou úlohou tlumočnicka u 1. srbské divize v Alžírú. Překvapivé přidělení do Afriky po opuštění nemocnice snad bylo na počátku zklamáním, ale tato poněkud zvláštní rekonvalescence po zranění se změnila ve tvrdé válečné poznávání, které rodilo lásku i nenávisť. Jak vidíme ze záznamů nových zážitků, africké období vojenské válečné služby, které trvalo do března 1917, bylo důležitým základem pro jeho dospívání a nalézání osobitého vnitřního charakteru vojáka. Zřejmě také z vlastních rozporuplných poznatků pramení po letech jeho hodnocení Cizinecké legie při účasti na oslavách jejího stoletého trvání v Sidi-bel-Abbès v roce 1931: „*Je známo, že Cizinecká legie za světové války svým zákonným statutem umožnila postavení pochodových*

¹ Poznámka editora: Rota Nazdar měla před útokem stav 289 mužů, z nich 42 padlo a na 90 bylo raněno, třetina těžce.

pluků cizinců ve francouzské armádě a zvláštním pochopením národních požadavků svých příslušníků umožnila utvoření základní naší vojenské formace, Roty Nazdar!“ V závěrečném písemném hlášení o pětidenních oslavách (26. května 1931) smířlivě poznamenává: „Cizinecká legie... dává těm, kteří si to přejí, nebo jsou nuceni súčtovat s minulostí, možnost vytvořiti si novou existenci...“

Na počátku roku 1917, kdy napsal, že je již ze zranění zcela uzdraven, snažil se Preininger zejména po zprávách o bitvě na Sommě z dopisů kamarádů dostat zpět do Evropy. Jeho žádost o návrat na frontu byla vyplněna povoláním na soluňskou frontu v dubnu 1917. Už při líčení cesty přes Středozemní moře jeho aktivita opět nadějně ožila a dále pak ve velmi podrobných autentických kalendářových popisech sledujeme složitá a nepřehledná bojová střetávání v horách krásného Řecka, jehož prastará kultura byla odedávna předmětem jeho velkého obdivu. Tato válečná etapa byla velmi těžkou zkouškou jeho fyzických i duševních sil. Boje, způsob transportu bojových prostředků i život vojáků samých na tomto úseku první světové války jsou zřídka tak podrobně popsány přímým účastníkem. Zakončení této balkánské frontové etapy v závěru roku 1917 bylo pro Preiningera náhlé: v nemocnici ve Verrii s těžkým onemocněním malárií – která ho potom trápila záchvaty už po celý život. Zakončení bylo o to těžší, že bylo provázeno pocitem marnosti a nelogičnosti v taktice válečného dění, tím více, že tento zápas jak s přírodou, tak s neznámým nepřítelem byl zcela vzdálený jeho vlasteneckým cílům zaměřeným k účasti na osvobození vlasti z rakouské nadvlády.

Po propuštění z nemocnice absolvoval v kritickém zdravotním stavu cestu z Řecka do Francie prostřednictvím polské armády a potom, po dovolené v Paříži, už konečně příchod k armádě československé – k 21. pluku v Cognacu. Opět mezi svými, rychle pokračovalo jeho uzdravování a účast na dalších bojích v Alsasku přes Terron k příměří uvedenému ve stručných denních poznámkách až 11. listopadu 1918. Ale od 7. března 1918, kdy byl slavnostně ustaven první český pluk, každý den jen suše zaznamenává vojenské akce až do konce války. Už bez komentáře a bez vlastních pocitů a dojmů. Po čtyřech letech se smrt a krutosti staly všedními událostmi, a snad právě proto působí toto vypočítávání nemilosrdně a drasticky – také proto, že dnes už víme, že to byly poslední dny této války: 7. září – bombardování plynovými střelami, 22. října – Terron, asi 30 mužů ztrát, 29. října – stále Terron, ztráty značné, 30. října – odchod z Terronu... mrtví 2, ranění 3... Jak daleko bylo jednání o míru a příslib nepřítel ze 13. října, že do 48 hodin opustí Francii, jak daleko byla radost 28. října doma...!?

Po takových čtyřech letech mohl tyto chlapce probudit už jenom pocit štěstí, a tak v prosinci čteme v deníku jen samé radostné události: vyznamenání

francouzským válečným křížem, návštěvu Masaryka v Darney, dekoraci Československým válečným křížem, jmenování důstojníkem a 27. prosince konečně – odjezd domů.

Slavný návrat francouzských legionářů a jejich přivítání v Praze popisuje Preininger ve vyprávění, které v přípiscích často komentuje událostmi pozdějšího života nebo poznámkami z let 1939 a 1940, paradoxů těžkého období posledního přepisu deníků. Vrátil se do Prahy k rodičům a hned v prvním poválečném roce byl jako poručík poslán ještě se svými druhy z války do bojů na Těšínsko a pod velením francouzských důstojníků na Slovensko proti Maďarům. Jeho deníkové komentáře těchto událostí se zachovaly vlastně ve dvojím znění: jednak jako služební zápis „Deník operací I. praporu 21. Čs. pluku z Francie na Slovensku“ 25. V. 1919–31. VII. 1919 (napsáno 25. srpna 1919; nyní ve Vojenském historickém archivu v Praze, sbírka osobních pozůstalostí, L. P.) s popisem vojenských dějů a zásahů, ale také v tomto znění osobním, s podáním vlastních zážitků a pocitů v pozdějším přepisu. Oproti záznamu bojových událostí v líčení mladého dobrovolníka z válečných let 1914–1918 je to už zkušenější pohled a z mírových podmínek, proto jednak vojensky odbornější, ale také kritičtější k vojenské kázní i k vojenským a bojovým drsnostem. 21. srpna 1919 se vrátil zpět do Prahy a rozhodl se pro životní dráhu důstojníka – 19. září podal žádost o aktivování. Byl přijat a již 25. října obdržel telegram, zvoucí ke zkoušce z francouzštiny, aby mohl být poslán na vysokou vojenskou školu do Francie.

„V letech 1919–1920 jsem absolvoval francouzskou vojenskou akademii v Saint-Cyru, předepsanou pro důstojníky z povolání francouzské armády. V roce 1923 jsem složil u Zemského vojenského velitelství v Brně s prospěchem velmi dobrým přísnou zkoušku z češtiny, literatury a vlastivědy (kulturní dějiny, občanská nauka) povinnou pro důstojníky, pokud neměli průkaz o složení středoškolské zkoušky dospělosti.“

Studium v Saint-Cyru absolvoval ještě v plné vazbě na období prožité ve Francii, s návštěvami svého skrovného válečného bytu, s posledními schůzkami s dívkou, která mu byla „marraine de guerre“, kmotřenkou a válečnou opatrovnicí – marenkou. V deníkových záznamech poznáváme studijní řád francouzské vojenské školy i ctižádost a zodpovědnost, s jako se mladí důstojníci nového státu snažili plnit odborné úkoly. A byl to vlastně ještě také trochu sentimentální krátký návrat dospělého zkušeného „válečníka“ do chlapeckých let, což vyplývá i z jakéhosi mládeneckého loučení na zájezdu po jižní Francii. Po návratu do Čech se Preininger stal jako nadporučík instruktorem na Vojenské akademii v Hranicích, oženil se a od 6. října 1923 byl přemístěn v hodnosti štábního kapitána k pěšímu pluku 42 (jako velitel 2. roty) do Terezína.

M. F.

Jak jsem šel do světa

Otec píše panu Fr. Kynclovi do Paříže:

Milý bratře!

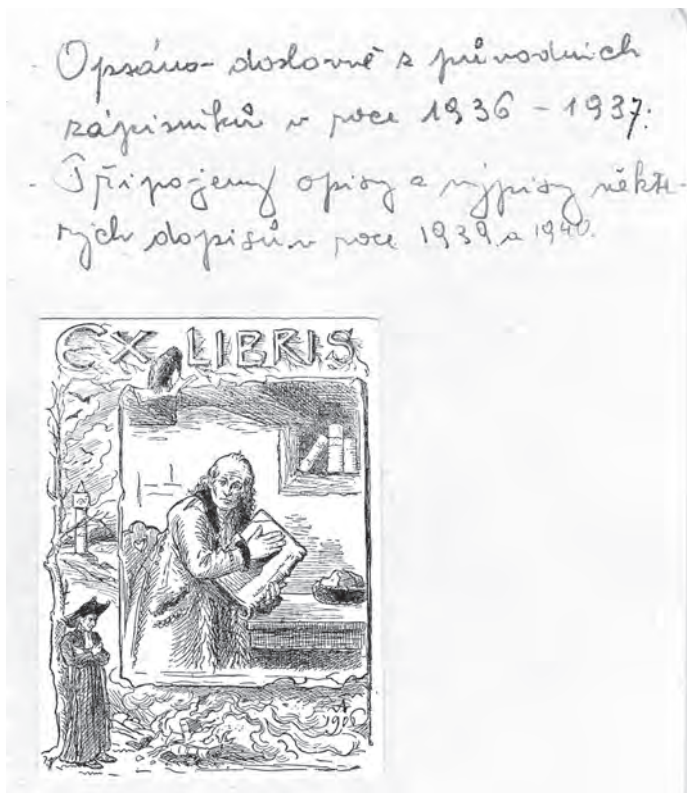
S doporučením bratra náčelníka dr. Jind. Vaníčka obracím se na Tebe s prosbou, zdali by Ti bylo možno pro mého syna, který jest vyučen řemeslu knihařskému, zaopatřit místo ve větší dílně v Paříži. Hoch chodil do střední školy, umělecko průmyslové školy, řemeslu se řádně vyučil, umí ručně i lisově zlatit, ořízky máčené (tj. mramorové) i zlaté, škrabové papíry a poslední dobou navštěvoval kurs knihařský, takže plně své řemeslo ovládá, nyní jest ve Vídni zaměstnán. Rád bych jej dostal do Paříže, by svoje vědomosti mohl lépe uplatnit a sebe více zdokonalit, aby pak mohl se platně v Praze dílny mojí ujmouti.

Žádal jsem bratra náčelníka (jsemť členem Pražské jednoty a syn můj též jest členem sokolským) o radu a on mi řekl, bych se jeho jménem na Tebe obrátil a že mi budeš hleděti moji prosbu plně vyhověti.

Prosil bych Tě ještě jedenkrát o laskavou Tvoji pomoc, syn bude Ti za to poděčen a já též bych se Ti plně odvděčil. S bratrským pozdravem

Tvůj oddaný Lad. Preininger

18. 9. 1913

J. F. Kyncl – Ladislavu Preiningerovi st.²

Milý bratře!

Paris, le 25. fbre 13

Na Tvůj ct. dopis ze dne 18. t. m. informoval jsem se na několika místech a mohu Ti sdělit následující.

Bych snad Tvému synovi místo zaopatřil předem – to je věc nemožná, neb každý chce přece vždy dotyčného dříve viděti; ale v tom případě, že by přijel, pak mu rád pomohu místo najíti.

Jak mi bylo sděleno, byla by zvláště nyní doba příhodná, neb počátkem škol i práce v dílnách začíná, tak že by dosti brzy se umístil.

V pádu, že by přijel, ať jen mi předem napíše, já mu pak ochotně přijdu naproti a co budu moci, proň rád udělám.

Jsem plně přesvědčen, že zde dlouho bez práce nebude, nyní nejvýše několik dnů.

Přál-li by jsi si ještě snad nějaké podrobnosti věděti, pak stojím Ti ochotně k službám. S bratrským pozdravem Fr. Kyncl

44 rue de Trévis Paris

Otec synovi (na rubu předešlého dopisu):

Milý Ladiku!

I. Po obdržení tohoto psaní dej výpověď v sobotu, když dopis dostaneš v poledne, vpádu-li večer, tak ihned v pondělí ráno, než nastoupíš práci, dej výpověď, ale

Poznámka 2 až 9

Psáno po mnoha letech (v roce 1939) jako doplněk předcházejícího torza deníku a k zachování vzpomínek, pokud ještě jsou v živé paměti.

² Když otec za mého pobytu ve Vídni pomýšlel na to, že mne pošle do Paříže, již ve svém – u nás vžitém – nadšení považoval za vrchol všeho a ráj země, sháněl informace všude, kde to bylo možné. Především však v Sokole, kam celý svůj život náruživě chodil. Přirozeně se také obrátil o radu na tehdejšího náčelníka pražského Sokola, dra Jindřicha Vaníčka. Ten znal dosti dobře pařížské české prostředí ze svých zájezdů sokolských. Připadl na Františka Kyncla, bývalého organizátora pařížského Sokola, a dal mu jeho adresu. Otec mu napsal a obdržel odpověď. Otec F. Kyncla byl též kdysi knihařem a on sám byl velmi čilým obchodním zástupcem v oboru hedvábnickém a vydělal si pěkné peníze. Pracoval velmi činně v pařížském Sokole, byl snad i členem jeho výboru a byl také starostou jednoty v Argenteuil u Paříže. Velmi hbitý človíček, světa znalý, znal dobře německy, francouzsky i anglicky, neboť byl jistou dobu v Londýně. Měl dobré srdce a pomohl každému, kdo pomoci potřeboval. Žil vždy dosti široce, haléře nešetřil. Měl veliké známosti ve všech koutech Paříže a všude byl rád viděn pro svoji usměvavou tvář s kučeravou hlavou a řeč vždy vtipnou. Jistě byl úspěšným obchodníkem a jen jsme se divili, proč se nehleděl osamostatnit. Strávil jsem s ním mnoho večerů, jež prožíval ve svých známých „barech“, kde jsem ho vždy našel. Těsně před vypuknutím války přijel otec ke mně do Paříže a milý K. jej svědomitě provedl a i do Versailles a Fontainebeau jsme zajeli a pomohl nám nezištně. Také u moře v Le Havru s otcem byl a pak jel zároveň s otcem do Čech.

takovou, jakou máš ujednanou, když Ti přijme týdenní, tak týdenní, jinak 14denní – okamžitou nedávej.

II. Poptej se strejčka, aneb ať on jde s Tebou na dráhu a zeptá se na spojení Vídně do Paříže – a na cenu dráhy.

III. Odepiš, mnoho-li máš peněz totiž, jest-li Ti něco zbylo z dřívějšíka.

IV. Odpověz bratru Kynclovi na tento dopis, že přijedeš, já mu též budu psátí.

V. Mám ještě poličeno na místo v Berlínu, to dosud odpověď nemám, tak myslím, že v úterý budu mítí odpověď, proto zatím bratru Kynclovi Ty nepiš, když

Paris, le 25. 7. 1913

Milý bratře!

Na Frig. st. dopis se čte 18. t. m. informoval jsem se na někoho ka místoek a mohl Ti sdělit následující:

Bych snad Tréman synovi místo začít předem – to je více nemožná, než každ' chce přece něco sbr. svého dvíre vidět; ale v tom případě, že by přijel, pak mu rád pomohu místo najít.

Jak mi bylo sděleno byla by asi vše mým stěra přehledná, než počátkem šel Ti práce v dílnách začíná, tak se by dosti brzy se umístil.

U řádu, že by přijel, at' jom mi předem napíše, já mu pak ochotně přídru naproti a ce budu moci proň rád uoklám.

Jom plně přesvědčen, že zde dlouho bez práce nebude, nym' nejvíce několik dní.

Přál-li by jom mi ještě snad nějaké práce brat. Tréman, pak stojím Ti ochotně k službám.

A brates bym pozdraven
Fr. Kyncl
44, rue de Trévise – Paris

Dopis F. Kyncla L. Preiningerovi st. 25. 2. 1913.

bys chtěl do Berlína, když ale chceš radši do Paříže, tak mu piš, ale přes Prahu bys nejel, to by jsme se neviděli o svátcích. Já ale bych Ti byl radou Paříž, jen to že snad v Berlíně pojedíš na jisto, neboť pí Veselé jest bratr dílovedoucím v knihařské dílně a ona by mu psala, zdali nemá tam pro Tebe místo. Tak mi nezapomeň odpověděti na tyto otázky: I. Jakou jsi dal výpověď, II. cenu jízdy a kdy přijedeš do Paříže (ze soboty na neděli), III. peníze mocli, IV. zdali jsi psal br. Kynclovi a co?, V. zdali Berlin, neb Paříž. Výpověď ale rozhodně dej.

Naríkáš, že Ti nepíšem, vždyť jsme Ti poslali v úterý něco na zub. Ta Vídeň jest ale v našem oboru podařena. Ještě než pojedíš z Vídně, tak se podívej

Otec synovi

Milý Ladíku!

I Co plánuješ tohohlepsaní dle výpovědi v sobotu když píšeš dostaneš v pondělí a v úterý věci tak a hned v pondělí ráno než nastoupíš pražsi dej výpověď ale takovou jakou máš uzjednanou když si přijmeš tj. jsi tak tj. jsi jinak 14 dní v kamzíku nedávaj

II Coptej střezka orel at an jole orel na drahu a cepta se na spojevi Vídně do Paříže a cenu drahy.

III. Dolepis mněholi nás ponesť totia jertli Ti něco bylo z drinejka.

IV. Odpověz bratru Kynclovi na tento dopis se přijedeš ja mu též bude psati.

V. Máš ještě poličerů na místo v Berlíně to dlema odověst nemám tak myslím se v úterý budu mítí odpověď proto satim bratru Kynclovi ty nepiš když bys chtěl do Berlína, když ale chceš radši do Paříže tak mu piš, ale přes Prahu bys nejel to by jsme se neviděli o svátcích.

Já ale bych Ti byl radou Paříž jen to že snad v Berlíně pojedíš na jisto neboť pí Veselé jest bratr dílovedoucím v knihařské dílně a ona mu psala zdali nemá tam

Dopis otce synovi do Vídně 26. 9. 1913.

k Nedomanskýmu, jest proti burse – a dílny má u Vídeňky IV/1 – 15 Vienstrasse, v Schönbruně do Palmehause, Rathauskeller, do Kapucínského kostela, kde jsou císařské hrobky, a do Gewerbemuseum.

Jednu smutnou novinu Ti musím sdělit, že náš starý Maník nám zhynul, jest zakopán na dvoře a zasazen naň ten smrček ze Sázavy.

To budeš rád, že z té krásné Vídně půjdeš, vid', já Ti vidím do duše, jak si vejskneš. Snad pán Bůh dá, že budeš míti tam lepší štěstí. Měl jsem insert na učně a hlásilo se jich tolik, že jsem je nemohl všechny přijmouti, tak jsem nevezl žádného a nechal si zas toho chytrýho Jarosl.

Mají v dílně dělníci i p. mistr zástěru aneb pláště neb, jsi jen Ty v plášti a jak na to pohlíží? Když pojeděš teď pryč, tak koš si vezmeš sebou do vlaku. Proč jsi si nevezl lahvičku na tu barevnou vodu, to jsi ještě neviděl.

Když píšeš psaní, tak nezapomeň psáti DATUM. Tak mi pěkně napiš na všechny moje otázky, ale brzo, bych měl psaní nejdéle v pondělí 29. 9. zde. Nezapomeň přáti v neděli strýci.

Končím své psaní a všechny Tě vespolek zdravíme a těšíme se na Tvoje psaní, neboť vždy naň čekáme, co zas nám budeš nového psáti.

Srdečně Tě zdraví Tvůj otec.

26. 9. 1913

Na zkušenou do Paříže

*Se sokolským pozdravem na rtech
započato ve Vídni*

Vídeň, 4. října 1913

Tedy je to již jisté. Ve středu v 7,40 hod. pojedu do Paříže. Tatínek píše, že pošle 70 k, maminka rovněž něco přidá, a jedu! Dráha stojí 61,40 k. Naši drazí dávají vše, co mohou, bylo by nevděkem zklamati jejich naděje.

Dnes v sobotu dal jsem výpověď svému nynějšímu chleboďarcovi, vyplatil mi královských 14,52 k a do knížky napsal: „2/9 – 4/10 1913. Inhaber dieses Buches hat nach neben bezeichnahe Zeit bei mir beschäftigt und ist gesund auf eigenes ersuchen entlassen. K. Moravec, Vien 4/10. 1913“.

Má mnoho práce, v úterý musí odvésti velkou objednávku nějakých asi 6000 židovských biblí, slíbil jsem mu pro potěšení pohled z Paříže a šel jsem.

Zaplat' Bůh, budu se lehce loučiti s Vídni. Dva příjemné body tu byly, jednak Sokol, kde cvičili jsme ve staré bývalé maštali, a pak stará teta, tuším babiččina sestra, dobrá babička s rodinou, ale již dosti povídenštěnou. Bydlel jsem tam u mladých lidiček, blízko Prátru a celkem dobře u nich bylo.

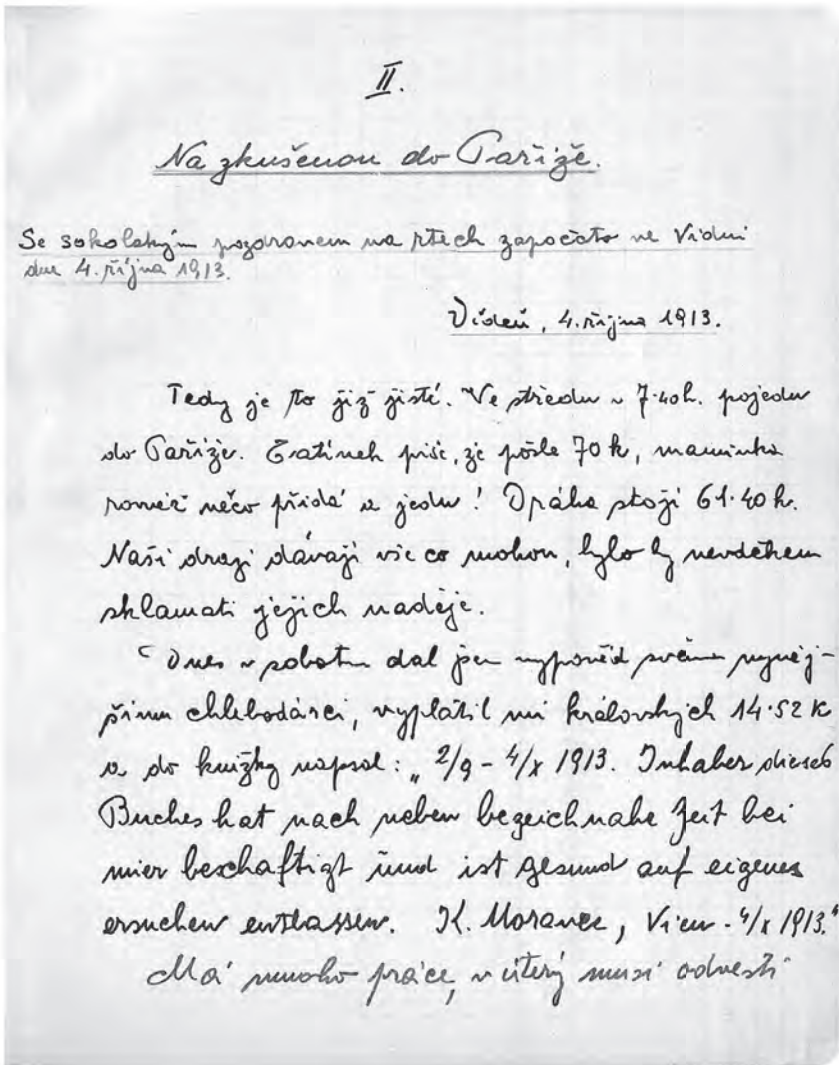
Píši do Paříže bru Kynclovi, na něhož mne doporučil br. náčelník Vaníček, a oznamuji mu o svém příjezdu. A ve středu neb ve čtvrtek uvidíme!

Halóo --- Paříž!!

Ještě Vídeň, 5. října v neděli

To je práce! Ráno byl jsem se koupat, to je 20 kr. (tím jsem ušetřil 4 kr., protože jsem si tam vypral dva kapesníky). Poté jsem šel do rakouského umělecko-průmyslového muzea a pak přes městský sad domů. Obědval jsem doma u uzenáře koupené maso (20 hal.). Ačkoliv mohl jsem přece jen jít k mému uzenáři (koňskému), ty řízky, jež tam někdy jídám s bramborem, jsou výtečné a ne drahé. A chodějí tam dobří lidé, i úředníci. Musím však šetřit, takovou cestu mám před sebou a tatínek mne příliš podporovat nemůže! V poledne došel právě z domova balík. Máti dobrá, posílá i jídlo na cestu a oznamuje, že v pondělí u tety Vrkočové budou peníze, a sice od otce 75 k a od ní 20 k. Po zaplacení dráhy zbude mi tedy 32 k.

Je to málo, ale co dělat, musí stačit. Nyní mám na hotovosti 9 k, z toho třeba za boty, prádlo aj. zaplatit 8 k, zbude 1 k.

Ukázka z deníku přepsaného v letech 1936–1937.

V psaní naši hubují, že dostávají pozdě moje psaní. Za to však nemohu, že se v Brně pošta prý zdržuje. Z Paříže ještě odpověď nedošla.

6. října, v pondělí

Předposlední den a noc ve Vídni. Ještě budu jednou psát odsud domů a pak zase až z Paříže. Dnes jsem byl naposledy v Sokole. Po cvičení mne předvolal br. náčelník před šik a oznámil všem můj odchod. Poděkoval jsem za vlídné přijetí a slíbil o sobě zprávu.

Dopoledne jsem byl u tety pro cestovní pas a poprosil, aby pro mne přijali peníze. Pak jsem šel do kapucínské císařské hrobky, ale neodnáším si odtud jiný dojem, než že lidská sláva, plní tráva a něco o zbytečně vyhozených penězích. ... po návratu domu zabalil jsem si s pomocí kamaráda zavazadlo a napsal některé potřebné francouzské výrazy a tím jsem s veškerou přípravou hotov.

Z Paříže stále nic nedošlo. Také tatínek mi napsal několik pokynů. Nyní mne již od cesty nic nezdrží. „Kupředu, zpátky ni krok!“

7. října, v úterý

Vše připraveno, peníze rozměněny, zítra ráno jedu vesele a zdravě do Paříže! Dnes jsem se mnoho naběhal, jen ale když vše šťastně dopadlo!

9. října, ve čtvrtek

V Paříži!

Při příjezdu mám na hotovosti 28 frs 90 ctm.

Paříž, 11. října, v sobotu

Jsem tedy v té vytoužené Paříži. Přes Německo jsem jel plný den a noc. Nejhezčí krajina byla v Bavorsku. Clo jsem neplatil žádné a byly dvě prohlídky, na rakouské a francouzské hranici. Do Paříže jsem dojel dne 9. ve čtvrtek ráno. Na nádraží mne očekával br. Svoboda, bývalý náčelník zdejšího Sokola, poslaný tam br. Kynclm. Poznal mne podle amerického papírového praporku, který jsem, podle úmluvy, držel v ruce. Posadil mne do taxi a dovezl do hotelu „U dvou Amerikánů“ v rue Geoffroy-Marie³ a tam mne ubytoval. Mám sice nejlacinější pokoj za dva franky denně, ale nemohu zde dlouho zůstat, nemám na to dosti peněz. Prý se zde bydlí jenom v hotelích. On sám, zaměstnáním obuvník, bydlí tu rovněž a platí 25 frs za měsíc bez světla. Br. Kyncl, který je obchod. zástupcem nějaké hedvábnické firmy, též bydlí v hotelu nedaleko odtud. Večer jsem se s ním sešel a ujistil mne, že práci najdu velmi brzy a že mi v tom pomůže. Byl starostou a tuším také náčelníkem Sokola někde blízko u Paříže. Domu jsem poslal tři lístky.

³ Hotel U dvou Amerikánů měl starou českou pověst. Byl kdysi v českém majetku (p. Jelinek) a zásadně každý Čech nově příjíždějící do Paříže, se tam ubytoval, než si našel lepší bydlo. Tehdy již patřil jakémusi Švýcaru, který však tradici dále udržoval. Byl to hotel drobných lidí, dělníků, zřizenců a umělců. Poslední poschodí bylo obsazeno námi, tj. byl jsem tam já v malé mansardě (podstřešním pokojíku) a vedle měl svoji obuvnickou dílnu br. Svoboda, takto náruživý Sokol a mudrlant před Bohem. S ním pracoval br. Novák, klidný a bystrý člověk. ... Pokojík byl malý, právě pro postel, skříň, stůl a umývadlo. Platil jsem málo, asi 25 frs měsíčně, tedy asi 1 frs denně: bylo to ale ještě dosti na člověka nejdříve bez výděлку a pak s výdělkem 3–4 frs denně.

V pátek dopoledne jsem byl s br. Svobodou⁴ u dvou mi doporučených firem, velkých a starých umělců, knihvazačů. Jsou to mr Gruel a Bouchétier. První má elegantní závod pařížský pro nás zcela nezvyklý. Když se k němu přijde, nepoznává se hned, kde vlastně jsme a co se tam prodává. Samé koberce a mramor. Vedoucí s politováním mne odmítl a dal odporučení na Syndicat.

M. Bouchétier je závod téhož druhu. Tam dostal jsem stejnou odpověď. Přijme prý mne, ale asi za 4 neděle. Zatím si ovšem musím něco najít, abych mohl žít. Zdá se, že oba závody je noblesa a velcí umělci.

*Pařížský Sokol – budoucí dobrovolníci na jaře 1914 u bra Hofmana.
Ve středu stojí náčelník J. Pultr, uprostřed ležící L. P.*

⁴ Ruda Svoboda byl poctivý příslušník ševcovského cechu a horlivý cvičitel pařížského Sokola. Pracoval se svým přítelem K. Novákem v podkrovní dílničce hotelu U dvou Amerikánů. Byli to pilní lidé a znamenití obuvníci. Do zvuků jejich kladívek často zaznívaly české písně a hádky o osudu vlasti. Český švec měl stejně jako krejčí, kožešníci a číšníci tu nejlepší pověst v zahraničí a zvláště v Paříži. Od milého Svobody jsem měl první své polobotky, které však jsem mu, bohužel, musel vrátit, jelikož jednak jsem je nemohl zaplatit, jednak mi byly příliš malé, neboť nebyly šity na moji nohu a koupit jsem je chtěl jen proto, že mu, nevím z jakého důvodu zůstaly. Oba slavní ševci pracovali na zakázku a úkolově pro jiné větší „domy“ a zvláště pro jiného českého mistra bra Zahrádku, který měl již několik let v Paříži dobře prosperující dílnu. I tato dílna v rue Buffault se zapsala slavně do naší historie při vytvoření našeho státu. Zdeněk Zahrádka – dnes jednoruký – (ztratil pravici na soluňském bojišti) je ředitelem kanceláří v pražské Obchodní a živnostenské komoře. Ruda Svoboda byl v posledních letech vrátným či zřízencem na našem pařížském vyslanectví a K. Novák pracuje tuším kdesi v Paříži dále.

Odpoledne jsem si prohlédl museum v Louvru. Večer pak jsem šel se 2 bratry poprvé do Sokola.⁵ Br. Kyncl nepřišel. V Sokole mne br. náčelník Pultr přivítal a ptal se hned, mám-li práci a byt. Na moji zápornou odpověď mi naznačil, že od téhož oboru jsou tu dva Poláci, kteří jistě mi poradějí. Náčelník mne pak představil všem před šikem a zařadil do 2. družstva. Mají tu pěknou tělocvičnu, která patří nějakému tělocvičnému ústavu a platí se 45 frs měsíčně nájmu. Cvičí se 2x týdně. Napoprvé jsme měli skok, hrazdu a koně. Sešel jsem se tu s jedním hochem, Riantem, se kterým jsem cvičil v pražském dorostu. Je tu rovněž na zkušené, jeho tatínek má v Praze velký krejčovský závod. Bylo to proň velké překvapení. Domluvili jsme se, že budeme bydlet společně. Platí pouze 10 frs měsíčně. Hned se zeptá a již v 7 hod. večer to budu vědět. Také by věděl o zatímním místě, a sice podávat do tiskařského lisu. Bylo by to dobré, než mne vezme Bouchétier. Jeden z těch Poláků, který ke konci cvičení přišel, dal mi dvě adresy partiových závodů, kde ovšem málo platí. Bylo by to asi 5 frs denně, ale pro začátek by to též bylo dobré.

Poděkoval jsem mu a ujednal jsem si s jedním bratrem, že nebude-li pracovat, půjde tam se mnou. Měl přijít o 1/2 10, nepřišel, tedy pravděpodobně pracuje.

Jakáž pomoc, nějak to se mnou dopadne. Záleží nyní na bru Kynclovi, aby splnil, co slíbil. Již abych měl byt a místo. Počítal jsem to a stačily by mi 3 frs denně pohodlně. Včera jsem obědval za 1,10 frs a kávu za 2 sous. Dnes v sobotu v 11 hodin mám na hotovosti 24 frs 15 ctm. Při mém příjezdu do Paříže jsem měl 28 frs 90 ctm. Byt mne stál 7,50 frs (totiž tolik budu platit), utratil jsem 4 frs 75 ctm, a mám tedy vlastně jen 16,65 frs.

Tak tedy si stojím, jak bude dál? Dluhy nemám.

---

⁵ Cvičilo se tehdy v podnájmu u jisté soukromé tělocvičny (gymnase) za radnicí směrem k Bastille. Na naše poměry notně primitivní; představme si sál asi 20–40 s krátkou galerií a uprostřed jakás bazénová nádrž s okrajem snad 4–5metrovým. Místo vody je písek s pilinami jako doskočiště a cvičiště, které má mírniti pády a sloužiti pro lehkou atletiku a zápas. Snad je to praktické, laciné, ale ne příliš hygienické. Taková je většina francouzských tělocvičen. Chodili jsme tam 2–3krát týdně a mládí a nadšení nás tu činily šťastnými. V létě bylo lépe, ovšem jen pro neděle a volné dny. Br. Hofman si najal malý pozemek kdesi u Marny a tam jsme řádili na trávě a byli nejšťastnějšími lidmi na světě. Chodit do tělocviku v Paříži nebylo maličkovitostí, uvědomíme-li si ohromné vzdálenosti a různorodost života členů. Bylo k tomu třeba notné obětavosti a sebezapření. Náčelníkem byl br. Josef Pultr, náhodský synek, takto menší zaměstnanec v kterémsi úřadě. Těžce se životem probíjel. Měl známost se španělskou dívkou a vzal si ji před odjezdem na frontu v Bayonne. Padl 9. května u Arrasu, do boje šel dobrovolně, neboť jakožto pomocník proviantního poddůstojníka do útoku nemusel. Poznal jsem po válce v Čechách jeho rodiče a sestry. Starostou byl starší muž, povoláním kožešník, br. Smutný. Při vypuknutí války zmizel z Paříže do Španěl, vrátil se však a vstoupil do vojska. Byl pak překladačem v jednom zajateckém táboře. Po válce zase byl starostou Sokola.

Potvrzení o ubytování v hotelu Jelinek v Paříži (ze 3. listopadu 1913).

12. října, v neděli

Dosud nemám ani místo, ani byt. Včera byl jsem se podívat u Rianta, ale nelze u něj bydlet, concieržka to nedovolí. Náhodou jsme potkali br. Kyncla, pohostil nás pivem a ujednal mi v hotelu pokoj za 1,50 fr denně. Řekl mi též, že nenajdu-li příští týden sám místo, půjde hledat sám. A tak jsme povídali až do 1. hodiny v noci. Dnes v neděli jsem stával až o půl desáté a potom jsem honem utíkal do česko-francouzských hodin, jež pořádá Sokol. Potom jsem šel s Riantem na oběd za 1,10 frs. Odpoledne jsem se šel podívat do Invalidovny na Napoleonův hrob a do vojenského muzea. Jaká krásná a dojmavá podívaná; jaká velikost tradice národa...

Pak jsem byl u Eiffelovy věže a coural se až do 9 hod večer po Paříži, především proto, abych ušetřil na světle. Zítřka se mám podívat na tři místa po práci. Je to ale vše jen naděje. Konečně uvidíme, nějak bude. Utratil jsem 3,70 frs; mám ještě 20,45 frs, za byt mám dát 6 frs, zbude mi pak 16,45 frs, uschováno mám 17 frs a při sobě mám 3,45 frs (80 ctm mám ve značkách na kávu).

Pak jsme si ještě zaspívali a vzpomínali do 11 h. v noci na lepší časy.

13. října, v pondělí

Dnes mám čtyři naděje na místa!?! – Prozatím to byly skutečně jen naděje a již mám skutečně takové Paříže dost. – Jeden posílá k druhému a nic do toho. Ani najíst se pomalu nebudu smět. Psal mi tatínek, stará se, pracuje bez únavy tolik let a já tu při prvním nezdaru klesám!! Ne!

Měl jsem 20,30; dnes jsem utratil 2,50 frs, na hotovosti mám 8,80 frs, z toho jsem půjčil 7 frs a na úterý mám 80 ctm (v rak. měně mám 2 frs), dluh za byt 10 frs, celkem mám 17,80. Bude třeba si vypůjčit asi 10 frs.

Piši o půl dvanácté v noci a pomoz Bůh!

Milý Ladíku!

11. 10. 1913

Již s toužebností jsme čekali Tvůj dopis, jak jsi se dostal do Paříže. Že jest tam draho, mě nepřekvapuje, ale to bydlení, jiná země jiný mrav. Že jsi celý rozčilený, pochopuji, neboť ten ruch musí býti hrozný, ten na Tě tak působí, jen aby dal Bůh a dostal jsi brzo místo, pak již vše Ti půjde snáze a Tobě bude vše pak cennější, ono s plnou kapsou se hezky jde do světa, ale také pak to není člověku tak milé, jak když něco zkusí. Jseš hoch mladý a čilý, tu Ti nebude nikdy zle, neboť s myslí veselou člověk na světě nejdál dojde, jen čile a vesele, to se mi líbíš a jsem pak s Tebou úplně spokojen a ne naříkat jako ženská. Je pravdou, že si člověk rád postýská, když má ke komu, a je to hezké od Tebe, že se se vším svěřuješ, jest mi to velice milé, jen buď stále takový, já Tě nenechám klesnouti, vždyť Ty to dobře víš, že co je mého možného, že pro Vás vše učiním, podívej se, já musím stále se tím životem prodírat, jen abych vše pro Vás zachoval, až přijdeš domu, pak Ti to bude vše milejší a Ty budeš čilejší. Psaní tyto se budou křížovat, neboť když pošleš psaní ve čtvrtek, tak my jej dostanem až v sobotu, tj. třetí den. Až budeš psáti, tak to nám popiš ten život Pařížský, tam musí být krásně. Jakmile dostaneš místo, ihned piš. Známký na odpověď Ti poslati nemohu, neboť naše neplatí. Jinak psát Ti nebudu, neboť již sám víš co a jak, jsem s Tvým chováním doposud úplně spokojen a hochu velice mne to těší, že jsi tak hodný, jen buď stále takový a já na Tě nezapomenu. Srdečně Tě zdraví a toužebně čeká Tvoje psaní, že již máš místo.

Nazdar Tvůj otec.

Milý Ladíku!

*Jsem ráda, že ses dostal šťastně do Paříže, neb nebylo chvíle, by sme na Tě ne-
vzpomínali, jeli jsme myšlenkami s Tebou. Teď když dá Bůh, dostaneš místo, tak
se zase uklidníš, neb věřím, že jsi celý rozčilený, ten ruch a trochu starosti to věru
Ti de hlava kolem. No doufám, že vše dobře dopadne, jen buď veselý a čilý, tak vše
lépe se snáší. S tím bytem se ti snad podaří chytit něco levnějšího, až přijdeš mezi
Sokoly. Musíme doufat v lepší časy. Srdečný pozdrav a políbení matka.*

14. října, v úterý

Zase ještě nic, ale do konce týdne musím již něco sehnat!

Utratil jsem 2,10 frs. Mám ještě 13,70 frs, ale jsem 12 frs dlužen za byt. Ra-
kouské již ani nepočítám, nechci je měnit.

Otec píše do Paříže 15. října 1913:

*... zatím přijmi, co bude, abys se snad moc nezadlužil, neboť by to byl pro Tebe
později kámen úrazu... velmi mne těší, že jsi v Sokole spokojen, buď stále hodný
a drž na sebe, neboť Paříž je krásné město, ale choulostivé, proto hochu dej pozor
na sebe. Kéž Bůh dá, abys se brzo uchytil... Uchytíš-li se, pak na Velikonoce v r.
1914, budu-li živ a zdrav, podívám se tam. Budu si již na cestu šetřit, celou zimu
nepůjdem nikam, ostatně do té doby je ještě daleko...*

*Psaní své končím. Takto jsi zdrav, nic Ti neschází, (vyjma peněz, vid'), nu ně-
jak to s nimi také dopadne. Pro tak mladého hochu není zle, má-li trochu nouze,
nespustí-li se. Stále na Tě vzpomínáme, není chvíle při práci, abychom o Tobě ne-
mluvili.*

*Maminka má též strach, abys se v Paříži nezkazil, tak hled, abys byl stále, jako
jsi odejel z domova.*

Srdečně Tě zdraví a na Tvoje psaní se těší

Tvůj otec

15. října, ve středu

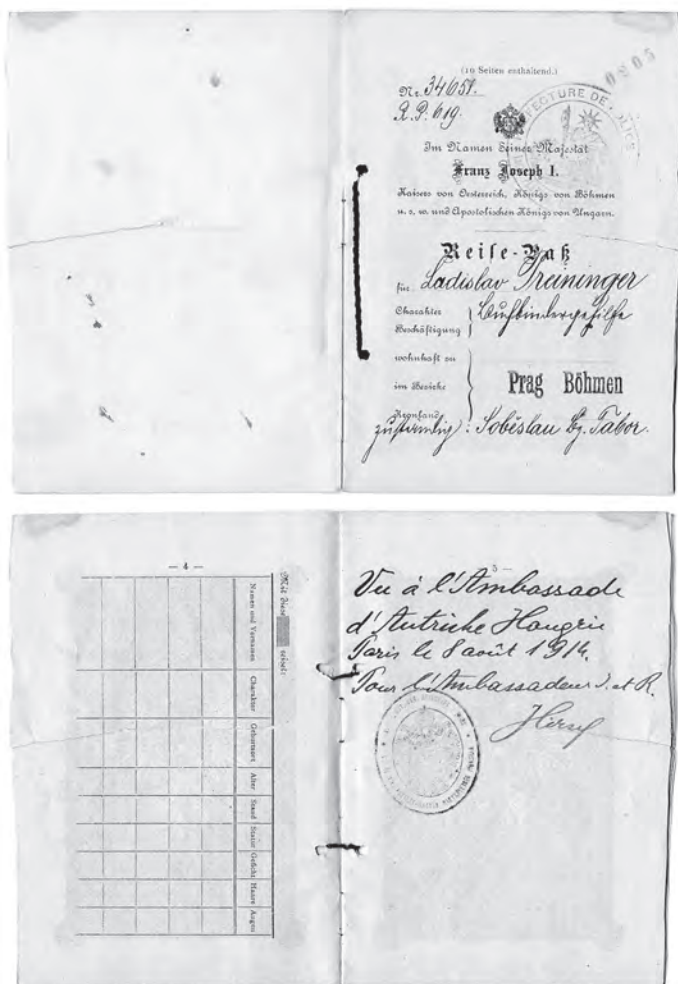
Zase nic, vše selhává hlavně proto, že neumím francouzsky. Peníze dochá-
zejí. Tento týden budu ještě hledat sám, pro příští slíbil, že půjde br. Kyncl se
mnou, a nepůjde-li to, pak budu hledět si vypůjčit asi 75 frs a pojedu do Ně-
mec, až si ušetřím, dluh splatím.

Na hotovosti mám 2,75 frs; utratil jsem 3,95 frs, za byt jsem dlužen 14
frs, zbývá mi 9,75 frs. Za 7 dní jsem utratil 17 frs, tedy denně průměrně
2,40 frs.

Těžce si stojím. Myslím, že kdyby nebylo toho, že jsem jel do Paříže za vzdě-
láním a zkušenou, dělal bych již kdesi na Seině nádeníka.

16. října, čtvrtek

Jednu starost mám z krku a sice byt.⁶ Mám pěkný pokoj za 25frs měsíčně, jen ještě třeba peněz k zaplacení nájmu. A hlavně možnost výdělku na to. V úterý půjde Kyncl se mnou a to je má poslední naděje. Jinak budu přece muset

Roztržený rakouský pas vystavený 7. dubna 1913.

Na páté stránce potvrzení rak.-uher. vyslanectví v Paříži z 8. srpna 1913.

⁶ Dohovořil jsem se s přítelem Riantem, který pak se mnou společně najal mansardu v rue Vivienne, v domě jednoho kožešníka. Tam za prázdný pokojík jsem platil tuším asi 10 frs měsíčně. Kdesi jsem si koupil starou postel s matrací, stůlek a židli, a tak jsme žili. V zimě to bylo dosti nepříjemné. Jako všude v Paříži byl tam otevřený krb, v němž se topilo tak, že na podložku se udělal oheň z dřevěného uhlí, a bylo teplo jen tomu, kdo byl v nejbližší blízkosti. Spali jsme na jedné široké posteli a žili, jak se dalo.

jít na hrubou práci, chleba nutí! Večer se jdu podívat na Montmartre (Moulin rouge, Chat noir, Cies, l'Eufa). Ale jen na zevnějšek, dovnitř půjdu jindy, až na to bude.

Útrata 2,75 frs; dluh za byt 14 frs. Ještě mám 7 frs, jež jsem půjčil, jinak „sous“. Do nového bytu jsem se nastěhoval dnes ráno. Píši o půl dvanácté v noci.

17. října, v pátek

Dnes jsem bez jediného sous v kapse, mám sice ještě oněch 7 frs, ale ty jsem půjčil těm, kteří neměli již v úterý co jíst. Včera tomu bylo týden, co jsem přijel do Paříže. Z domova mi došly „Sokolské Besedy“. Psaní žádná! Naděje na práci, že ji totiž sám najdu, není...

Právě mi píše otec, že přijede příští Velikonoce. Mám se tedy na co těšit!

Přišel jsem ze cvičení. Měli jsme žebřík, různosti a kruhy. Celý dnešní den mne živil br. Rud. Svoboda, budu muset se mu odvděčit, až přijdou lepší časy.

19. října, v neděli

Vše se obrací pomalu k lepšímu. V sobotu mne br. Kyncl seznámil s jedním bratrem, který v pondělí půjde se mnou po místě. Také sám mi půjčil 25 frs, mám tedy nyní 32 frs. Po útratě za jídlo, petrolej aj. zůstalo mi však již jen 20,70 frs. Do středy doufám vše bude dobře. Byl jsem dnes v zoologické zahradě.

Zase jsem se jednou pořádně najedl, příští dny však třeba vystačit se 2,50 frs denně.

20. října, v pondělí

Konečně mám místo, a sice u p. Dax v rue Vaugirard 159. Je to podobný závod, jako byl vídeňský Moravec. Mnoho chuti do takové práce nemám, což ale naplat, jíst je nutno. Pro takovou práci jsem do Francie nejel.

Starý Dax mne přijal zatím jen na zkoušku, jak prý se s ním dorozumím – to tedy ještě v poledne poletím.

No, nějak bude!

Dne 19. t. m. jsem měl 20,65 frs, půjčil jsem 5 frs, mám 11,95 frs; utratil jsem 3,70 frs.

Jdu spát v 11 h. a zítra vstát v 5 hodin!

21. října, úterý

První den v zaměstnání. Pracuji u řezacího stroje. Je to dřina a nemám chuti tu zůstat dlouho, snad jen do příští výplaty. Abych přišel včas do díla, musím ráno vstávat v 5 hodin. Je to dosti daleko, až na druhém konci Paříže.

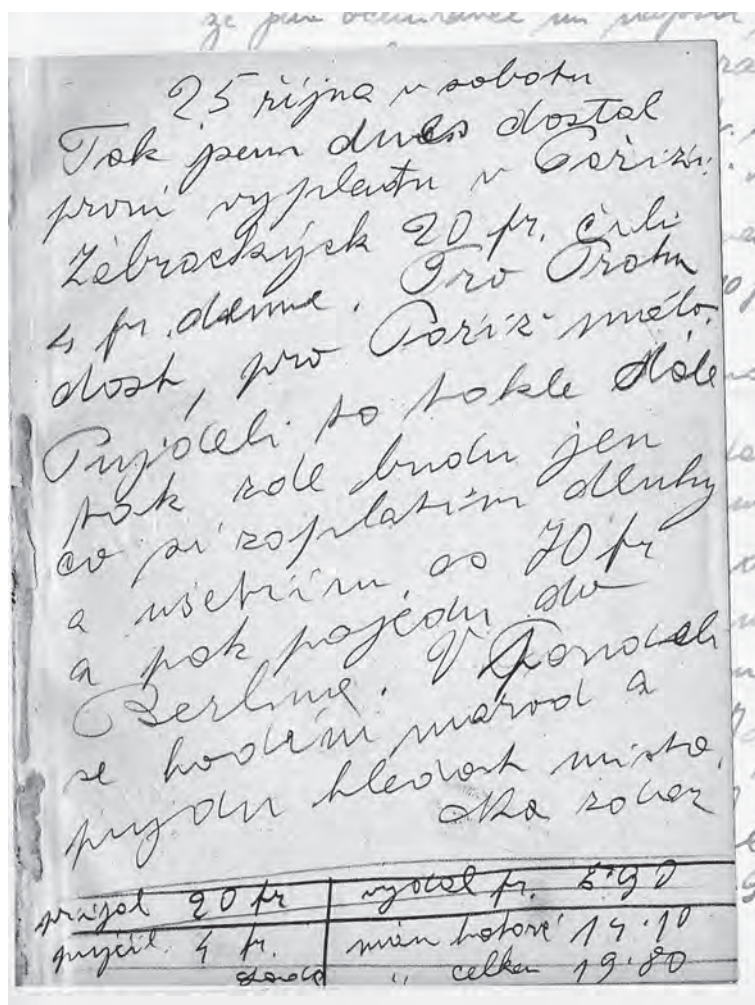
Na hotovosti mám 7,15 frs a s 5 frs, jež jsem půjčil, to činí 12,15. Dnes jsem utratil 4,80 frs.

22. října, ve středu

Druhý den práce. Jsem řezačem, tedy začínám od piky. Už kdybych byl raději zase venku. Jsem nucen ráno vstávat v 5 hodin, abych byl včas na místě. Na jízdu „metrem“ zatím ještě nemám. Večer chodím do kursů uměl. průmyslu a kursů franc. jazyka. Tak jsem v posteli denně kolem 11. hodiny.

Dnes jsem utratil 3,85; v majetku mám 8,30 frs (z toho jsem půjčil 5 frs).

K tomu jím tu jako nevázaný.

Zápis z 25. října 1913 v původním deníku.

24. října, v pátek

Dnes jsem celý den nejedl, neboť již nemám ani sous. Bylo mi včera již zle a ve škole jsem usnul. Zítra dostanu první francouzskou mzdu. Jakou?

A přece mám ještě 65 ctm. A pro tuto bídu jsem si jel až do Paříže!

25. října, v sobotu

Tak jsem dnes dostal první výplatu v Paříži. Žebráckých 20 frs čili 4 frs denně. Pro Prahu dost, pro Paříž málo. Půjde-li to takle dále, tak zde budu, jen co si zaplatím dluhy a ušetřím as 70 frs, a pak pojedu do Berlina. V pondělí se hodím marod a půjdu hledat místo. Na zdar

Přijal 20 frs – vydal 5,90 frs – půjčil 4 frs – mám hotové 14,10, mám celkem 19,80.

26. října, v neděli

Tak zítra půjde Kyncl se mnou hledat místo. Lístek s oznámením, že jsem nemocen, mně napsal br. Novák a hodím jej zítra do kastlíku.

Mám hotově 12,90 frs, čili utratil jsem více, než jsem vydělal, no pomoz Bůh, a to jsem nikde nebyl. (Platil jsem prádlo 1,10.)

27. října, v pondělí

Tak jsem dnes běhal s bratrem Kynclem, ale nenašel jsem nic, zato jsem viděl krásné dílny. Zítra půjdu zase dělat k Daxovi. Možná že mne nepřijme a skoro by mně to bylo milejší. No jsem žádostiv, jak to se mnou dopadne. B[auchétier] prý nemá sám práci, až bude, tak prý mně rozhodně napíše.

Mám hotově 9,90. Na zdar

28. října, v úterý

Stále totéž, jediné, že peníze ubývají a že jsem dostal z domova psaní.

Mám asi 7 frs.

29. října, středa

Naděje v lepší časy stoupá. Budu u Daxe patrně ještě 14 dní až tři neděle. Lépe však plány nepsat, abych se nemýlil. Mám as 5 či 6 frs – a poctivou mysl.

31. října, v pátek

Nepřidal mi, bral jsem celkem 16 frs a s tím mám být týden živ. V pondělí mu povím, že jestliže mi nepřidá, nedělám. Je nutno něco obětovat. Nakoupil jsem pohlednice a zbylo mi 14,15 frs.

Jak tato legrace skončí?!

Milý Ladíku!

1. 10. 1913

Proč nepíšeš?! Čekám každý den od Tebe psaní a pořád nic, jsi snad nemocen aneb nemáš místo, co jest vlastně s Tebou. Jestli jsi snad nemocen, což doufám že ne, tak ať někdo z Tvých známých napíše mi lístek. Čekám do úterka určitě nějaké zprávy od Tebe. Piš ihned.

Srdečně Tě zdraví a Tvůj dopis očekává

Tvůj otec.

Psal jsem Ti v neděli 26. X. a noviny jsem Ti též posílal a Ty jsi nám tento týden ještě vůbec nenapsal – PROČ?!

3. listopadu, pondělí

Nešel jsem do dílny a půjdu tam s Kynclem, ten mu poví, že nemohu za 4 frs dělat. Nepřidá-li, budu bez místa. V sobotu byl jsem u rytce p. Dědiny. Jako

L. Preininger před odjezdem z Prahy (1913).

všichni Češi. Říkal: 4 frs to máte dost, já dělal za 3 frs denně. Dal mi nějaká doporučení na své známé. Což dělat. Včera jsem byl na největším hřbitově „Père-Lachaise“. Obědval jsem i večerel u Spilky (po oba dny za mne platil Kyncl) a pak jsme byli ve Vídeňské kavárně. Jsou tu čeští hudebníci. V sobotu jsme byli v Boulognském lesíku.

Nu jsem zvědav, jak to dopadne, jednak se mnou a také se závodníky ČOS, kteří sem za 14 dní přijedou.⁷ Ze svého platu mám již jen 12 frs.

4. listopadu, úterý

Stále stejně. Peníze ubývají a nedostatek se ozývá. Ve čtvrtek zase nebudu mít co jíst. Mám 6,10 frs.

5. listopadu, středa

Dnes jsem zaspal, zbudil jsem se až teprve v 7 hodin. Bože, to byl let. Do dílny jsem přišel 7,45. Podívejte se na plán a uvidíte, co to znamená. Mistr neřekl nic, jen ukázal na hodiny. Budu asi pracovat též doma.

Za prádlo jsem platil 1,75 frs.

6. listopadu

Kyncl prý hledá mi místo. Mám již 3 frs dluhu.

Nového nic, plán do budoucna mám, jen zdaří-li se mi.

7. listopadu

Na stejném. Strýc Václav mi psal, v neděli dostane odpověď. Na zítřek mi zůstalo jen 25 ctm a z toho 20 ctm potřebuji na metro. Dobře, že je sobota. Dlužen jsem 4 frs a 25 frs Kynclovi. Hoteliér mne též upomínal, vypůjčím si ještě 25 frs a zaplatím mu, tak vzroste mi u K. dluh na 50 frs.

Dnes jsem nebyl v Sokole, nemám peněz.

---

⁷ Páteří života pařížského Sokola byli: Hofman, Skopec, Bezdíček, Bernard a bratři Kirchnerové.

- Jan Hofman, povoláním kožešník, úspěšný kulturní pracovník, idealista a vysoká samostatná inteligence. Padl na frontě jako letec, když svým letadlem srazil nepřítele.
- Rudolf Skopec, cvičitel a podnáčelník, padl 9. května u Arrasu.
- Karel Bezdíček, krejčovský pomocník, krasavec a vzor gentlemana. Zasnouben s dcerou člena výboru Štěpána. Padl jako praporečník (nositel rotní vlajky) v boji u Arrasu 9. května 1915.
- Bělobor Bernard, tuším též krejčí, samostatný básník, padl u Arrasu.
- Tři bratři Kirchnerové, Antonín, Jan a Viktor, dva z nich byli cvičitelé. Jeden z nich padl 9. května 1915. Byli tuším kovodělníci. Jeden z nich je dnes odborným učitelem, modelářem na sklářské škole v Železném Brodě.

8. listopadu

Dnes jsem bral 27,25 frs. Přece mi přidal. Konečně zlepšení. Jsem žádostiv na jak dlouho. V poště z Čech byl dopis od otce, kde mi radí, abych místo neopouštěl. To se přece samo sebou rozumí.

A zase hledím do budoucna lépe. Peníze jsem si rozdělil a každý den budu brát 3 frs, co mi zbude, dám na dluh a stranou.

Milý Ladíku

10/IX 1913

Posíláme Ti něco na zub! Ve zdraví to užij a nějak si to rozděl, bys uhradil několik večerů.

Pozdravuje a líbá Tě matka. Dříve udej špek, salám vydrží déle.

Ladíku, nech si chutnat a příště pošlem více. Piš, zdali jsi dostal poslední psaní.

Příště více.

Srdečně Tě zdraví otec

10. listopadu

Včera mne K. vzal s sebou podívat se na Paříž v noci. Byli jsme v Bal-Tabarinu a v Olympii. Celkem to není nic jiného než trh na maso. Jinak nic nového.

Beru si denně 3 frs ze své pokladny. Budu mít též domácí práci.

Ztrácím již pro Paříž náladu.

12. listopadu

Zítra přijedou naši Sokolové. Br. Herain mi přiveze žádané věci z domova a 20 frs. Tatínek v dopise mne hubuje, že jsem stále jen nespokojen. Jakáž pomoc, snad má pravdu. S penězi vystačím podle rozpočtu. Těším se hrozně.

13. listopadu, čtvrtek

Dnes naši závodníci přijeli do Paříže. Ráno jsem si řekl mistrovi o dovolenou od 11,30 do 3 hod., ale toho dne jsem již nepřišel do práce. Přesně v poledne jsem byl na Gare de l'Est. Ve 12,20 přijeli. Prvního jsem viděl Mülera, Jindru a Starého. Po krátkém uvítání od Francouzů i našeho Sokola dal mi br. Herain balíček z domova (košile, svetr, spodky, buchta a 20 frs). Také mi pověděl, že pro mne též br. Vaníček má několik slov. Hoši jsou pobledlí a čeká je notná práce. Kéž bych mohl zůstat stále s nimi.

Už kdybychom znali výsledek, Čada jak přijel, hned sháněl kalafunu.

16. listopadu, sobota

Včera přišli do našeho Sokola. Náčelník trochu mluvil. Potom jsem šel s nimi do kavárny. Mluvil jsem s br. Vaníčkem. Vyřizoval mi pozdrav od našich; budu s ním ostatně ještě mluvit. Je to výborný člověk.